

ar Orðið ?

komu sum sagt út í Frost-rósuni í 1986, og skald-søgan Skert flog í 1990. Nakrar av skitsunum komu í bók sum samantvinnaðar søgur í Loynigongjum í 1993, men tá vóru grundirnar longu lagdar til bæði Suðar dýpið, sum kom út í 1999 og Burtur, sum ikki var liðug til útgávu fyrr enn í 2006, so ikki kann sigast, at hetta hevur verið nakar produktivur máti at vera rithøvundur uppá.

Bøkurnar snúgva seg fyrst og fremst um livað lív, um hendingar, tankar og kenslur hjá menniskjum í ymiskum tíðarskeiðum. Men tær hava allar eina fortíð við afturvendandi hugmyndum um ávís evni,

sum síðani hava fingið hold og blóð inni í teimum karmum, sum vóru valdir til júst ta frásøgnina. Sjónarhornið hevur verið hjá tí kvinnuliga høvuðspersóninum uttan í Burtur, har tað skiftir millum høvuðspersónarnar Róa og Sólju.

Málið royni eg at gera so neyvt í týðningi sum gjørligt og setningarnar lættar og harmoniskar í ljóðlagnum, meðan innihaldið er nakað av tí, sum ein føroysk kvinna á sínari lívsleið hevur lisið og erfarið um heimin, síðan annar heimsbardagi hasaði av – og við skyldfólkunum afturat sær eisini eini tveytrý ættarlið aftur í tíðina.

Í fyrstani var tíðin at

skriva stutt og kundi verða avbrotin nær sum helst, so tað tíðarskeiðið hóskaði rímliga væl til skitsur, stuttsøgur og ta ikki so longu debútbókina, meðan hinar báðar, og serliga Burtur, høvdu brúk fyri longri samhangandi tíðarskeiðum, og hava tískil í fleiri umførum ligið heilt leingi uttan at vera rørdar. Aftan á slíkar steðgir mátti byrjast av nýggjum fyri at finna tráðin og tann rætta stemningin aftur, ofta við góðari hjálp frá ávísu tónleiki, men idéelt var tað ikki. Skiftini vóru mangan stressandi, men hóast tað við hvørt kendist tungt at fáa skaldsøgnarnar lidnar, so hevur tað kortini verið teimum mær hevur dámað best at arbeitt við.

Tað kann vera sunt at hava okkurt engagerandi og ólont arbeiði afturat tí, ein livir av, men tað strekkir ikki nógv væl, tá ið projektini verða størri enn eitt vist. Sum umstøðurnar eru hjá rithøvundum í okkara lítla landi, er neyvan nakar sum kann liva av at skriva uttan stuðul antin frá hjúnafelaga ella samfelag, og tí er gott, at møguleikarnir fyri almennum stuðli í longri ella stytri tíð eru so nógv batnaðir. Men til tað luksus at kunna skriva í friði dag um dag í longri tíð krevst eisini, at vikarar finnast til eins borgarliga starv, og í so máta kann ikki sigast annað enn, at eg havi útbúgv við meg inn í ein krók, sum tað ikki uttan víðari slepst burtur úr, men har tað tibetur eisini er áhugavert og hugaligt at arbeiða.

Ein útsøgn eg eina ferð rendi meg í í onkrari bókmentagrein helt uppá, at postmodernisma og feminismu vóru ósambarligir mótpolar, har annar parturin í grundini pettar sundur, meðan hin stríðist við at skilja og seta saman. Um hetta er rætt, so eru tær grundleggjandi virðini so ymisk, at heldur ikki evni, dýbð ella skrivningarlag kunnu væntast at vera líka hjá fólki við so ymiskari lívsáskoðan.

Men sambært heims-kenda bókmentafrøðinginum, Tzvetan Todorov, er tað meiri enn bara munir sum hesir, ið føra til, at so nógvir skaldsøguhøvundarar av órøttum verða burtursagdir í okkara tíð. Tann akademiskt defineraði kvaliteturin hevur yvirhøvur nihilismu og óndskap ella langliga og keðsama nalvaskoðan sum

evni, ið saman við upp-gjördari málnýtslu og flottari kompositión skapa tann æstetiska karikaturin av lívinum, ið summi nútíðar menniskju tykist at tráa eftir heldur enn søgum um tað livaða lívið. Og, sigur Todorov, fara skaldsøgnarnar framvegis at verða lisnar, sum hava tær einki við lívið at gera, men einans eru áhugaverdar sum tekstir í tann mun tær undirbyggja eitthvørt bókmentligt ástøði, so hava teorirnar skjótt dripið bókmentirnar.

At kvinnur, eins og menn, saktans kunnu liva upp til slík bókmentakrøv innan sínar egna kynsavalmarkaðu karmar og fáa bókur sínar týddar til nógv mál in no time, er tann franska bókin Insekt hjá Claire Castillon við 19 stuttum søgum um totalt avskeplað, ræðulig og miskunnarleys viðurskipti millum møður og datur eitt dømi um, men hetta er helst eisini ein bók, sum livir upp til orðini hjá Virginiu Woolf um Kvinnuna sum tann neyðars Ormin við arnaveingjum, ið mansmentanin gjøgnum tíðirnar hevur sett á prent í ymisku bókum sínum.

Í Nordisk Litteratur 2006 skrivar íslendingurin Jón Yngvi Jóhannsson nakað

Tað kann vera sunt at hava okkurt engagerandi og ólont arbeiði afturat tí, ein livir av, men tað strekkir ikki nógv væl, tá ið projektini verða størri enn eitt vist

soleiðis, at rithøvundar fara illa við fakinum og við hvørjum øðrum, og at mangt hevði verið øðrvísi, um høvundar og ummælarnar av bókmentum høvdu slept sínum gomlu vanum at klikkja og sora í sínum viðgerðum, men heldur høvdu lagt seg eftir tí eggjandi mátanum hjá teimum, sum í lötuni skriva um tónlist.

Kritikkur verður ikki munaminni av, at hann verður hólvgi framfördur, og tað skuldi heldur ikki verið beinleiðis skammiligt

Tí Hvør eigur Orðið? kundi eg spurt eins og Rithøvundafelagið á hátíðardegnum herfyri. Ella kanska heldur: Hvussu kann nakar ávísur eiga orðið ella áseta øðrum reglur fyri evni, sjónarhorn og stíl? Tað skuldi ikki kunnað borið til - men kortini vísa summi seg at eiga tað meiri enn onnur, og sum vit longu vistu, eisini her í Føroyum

at virt sín næsta. Men fakta er tó, at stríðið er allastaðni, bæði opið og dult, í lötuni kanska týðiligast í tí svenska rokinum millum bólkar av høvundum, har eitt nú tann kendi krimisøguhøvundurin Liza Marklund hevur verið hunddálkað, nakað tað sama sum fyrr er hent t.d. Hanne Vibeke Holst í Danmark og fleiri okkara her. Eitt syndarligt skil, tí mark er fyri, hvat fólk tola av ágangi uttan at melda pass og gevast, hóast lítill rímligheit hevur verið í tí, sum fram er farið.

Men nú aftur til Sigríð Undset og Virginiu Woolf, sum báðar vóru føddar í 1882, sama ár sum Stefania, omma mín í Gundadali. Í mun til hesar slóðbrótandi, men tíðliga útslitnu og niðurbrotnu høvundarnar bleiv Stefania ein gomul kona, hvørs minni eg hevði havt ognuð Skert flog, um eg altso hevði torað, tí tað at tora ella at hætta sær hevur eisini verið stórmál hjá mongum høvundi her á landi, mannlíggum sum kvinnulíggum. Samfelagið er lítið, trongt og fult av øvund og dømandi slatri, og uttan mun til, um tú roynir at stýra varliga uttan um líkorn og sker, so kemur at vísa seg í heilum okkurt nervandi burturúr.

A Room of One's Own gav okkum myndina av systur Shakespeare, av henni sum hevði somu listarligu gávur sum beiggjarn, sum eisini rýmdi til London 17 ára gomul at royna seg við eitt sjónleikarhús har í býnum, men longu árið eftir tók seg sjálva og sítt ófødga barn av døgum, soleiðis at tær nú liggja grivin har, sum bussarnir steðga uttan fyri vertshúsið Elephant and Castle. Men, sigur hon, skapa vit kvinnur okkum ein frælsan, sjálvstøðugan hugsunarhátt og umstøður til í frið og náðum at orða

henda hugsunarhátt og nývunnað frælsi, so fær systir Shakespeare aftur kjøt og blóð, og at gera hetta, sjálvt í einsemi og fátækra-dømi, tað er tíðina vert.

Trupulleikin er bara, at so einfalt er tað ikki í dagsins veruleika og var tað neyvan heldur fyrst í 20. öld. Tabuevnini, hvørji tær so eru, fáa av óskiljandi orsøkum framvegis øði í grindina fyri so gott sum hvørja bók, ið ein kvinnuligur rithøvundur letur úr hondum, og ein yniskidreymur kundi tí verið, at tað fanst eitt solidariskt bókmentligt forum við fleiri herðum at bera, tá ið á stóð, og við fleiri meiningum at dúva uppá til tað ymiska, sum hoyrir yrkinum til, frá vegleiðing og kjakforum til útgávu og figgarligt yvirlið, soleiðis at framtíðar bókaútgáva sum heild, eins og barnsburður - ella sum føroyskar bókur í mínum barnaárum -, í prinsippinum kundi verið ein gleðilig hending, júst tí at eingin, hvørki barn ella bók er líka, men egin hvør á sín hátt, við sínum egna ískoyti til heildina.

PS. Tað var í sambandi við henda fyrireisturin, at samrøðan tann 16. nov. í Mentanartíðindum SvF's kom í lag og sum eg trúði, at sendingin fór at snúgva seg um. Soleiðis var tó ikki. Tær innleiðandi merkistungu orðini og tann gliðandi ferðingin av niðrandi setningum upp undir øsina, ikki bara um meg, men eisini um aðrar og í hesum sambandi púra ósekar rithøvundar, vóru lýsandi dømi, sum leiðsla SvF's kundi hugt nærri at, yniskir hon at kunna seg við sín egna hugburð um skaldskap, skrivaðan av kvinnum.